

Chip tegen strip: wie is duurder?

De aanleiding voor dit onderzoekje was de eerste busrit, van het station naar mijn huis, waarbij ik de ovchipkaart gebruikte. De prijs bracht mij aan het schrikken: 1,28 euro met de chipkaart tegen 0,97 euro met de oude strippenkaart. Dat kan gebeuren, de ene reiziger zal wat meer gaan betalen, de andere minder, maar gemiddeld zullen de kosten van reizen met een ovchipkaart niet hoger zijn dat met de strippenkaart. Tenminste dat is wat de openbaar-vervoerbedrijven altijd vertellen. Ik ben dat eerst eens nagegaan voor de lijn die ik het meest gebruik: lijn 11 in Leiden. De resultaten waren opmerkelijk. Dat maakte nieuwsgierig en ik ben er een avond voor gaan zitten om de chipkosten in Leiden en omgeving eens systematisch in beeld te brengen.

Aanpak

Ik heb 143 haltes geselecteerd in Leiden, Leiderdorp, Oegstgeest, Voorschoten, Rijnsburg en Zoeterwoude. Deze haltes zijn verdeeld over 10 buslijnen, deze zijn zo gekozen dat alle relevante richtingen in beeld zijn en meer dan 80% van de haltes in de regio zijn vertegenwoordigd. Een kleine 30 haltes ontbreken, de ligging is echter zodanig dat hierover wel uitspraken kunnen worden gedaan. Ook niet opgenomen is de Merenwijk, dit heeft een bijzondere reden (zie verderop). Voor elke halte heb ik de prijs bepaald van een rit naar twee van de belangrijkste bestemmingen in de regio: Leiden Centraal Station en Leiden Breestraat. Voor de prijs van reizen met de ov-chipkaart heb ik gebruik gemaakt van 9292ov.nl.

Deze kosten heb ik vergeleken met de kosten van een reis met de strippenkaart. Er is gewerkt met prijspeil december 2009, omdat de gegevens voor reizen op saldo vanaf 1-1-2010 nog niet beschikbaar zijn. De prijzen van de strippenkaarten gaan op die datum omhoog van 7,30 naar 7,60 voor een 15-strippenkaart. Bij Veolia gaat ook de prijs van reizen op saldo met een vergelijkbaar percentage omhoog. Ook de prijs bij Connexxion gaat omhoog, maar ook op 4 januari 2010 is onduidelijk met hoeveel.

Dezelfde afstand, andere prijs

Bij het bepalen van de ritprijs met de ov-chipkaart stuitte ik op iets merkwaardigs. Vanaf de Opaalstraat gaat 4 maal per uur een bus naar Leiden Centraal, 2 maal lijn 11 en tweemaal lijn 12. Met lijn 11 kost de rit € 0,97, met lijn 12 € 1,07. 10 Cent, ofwel bijna 10% meer, terwijl ik als reiziger op dezelfde halte in- en uitstap. Voor die 10 cent extra ben ik bovendien 4 minuten later op mijn bestemming.

In totaal zijn er 25 haltes met een verschillende tarief voor dezelfde reis naar Leiden Centraal, dat is 17% van het aantal haltes. In 5 gevallen gaat het om vrij kleine bedragen, maar in de andere gevallen is het verschil meer dan 10 cent. Bij 8 haltes is het verschil in ritprijs naar dezelfde bestemming meer dan 20 cent. De koploper is Leiderdorp Rijnland Zlekenhuis: naar Leiden Centraal voor € 1,88 met lijn 11, of voor € 1,52 met lijn 39: 36 cent verschil, dat is bijna een kwart van de ritprijs.

Procentueel het grootste verschil heeft halte Sweelincklaan: daar kan je naar Leiden Centraal met lijn 39 voor € 1,12, maar ook met lijn 14 voor € 1,44, een verschil van 32 cent, oftewel 29%!

Andere "toppers" zijn:

Leiderdorp Winkelhof, Leiderdorp Klaprooskamp en Dragontuin: 31 cent verschil.

Leiden Sumatrastraat: 20 cent

Leiden Meerburgerkade: 19 cent.

Voor een rit van Leiden Lammenschans naar Leiden Centraal heb je zelfs de keus uit 3 tarieven: € 1,07 (lijn 11 en 65), € 1,12 (lijn 45) en € 1,16 (lijn 32).

Conclusie: je weet als reiziger niet waar je aan toe bent. Voor een rit naar eenzelfde bestemming betaal je soms 20 tot 30% meer afhankelijk van welke buslijn voorrijdt. En die prijsverschillen kom je tegen bij bijna 1 op de 5 haltes.

Zelfs als de bus precies dezelfde route rijdt, zoals lijn 11 en lijn 45 van Lammenschans naar Leiden Centraal, kan de prijs nog verschillen.

Nog iets merkwaardigs: een rit van Leiden Centraal naar de Breestraat is goedkoper dan een rit Breestraat - Leiden Centraal: € 0,89 tegen € 0,95 (dus bijna 7% duurder). Datzelfde geldt voor alle haltes oostelijk van de Breestraat.

En in alle gevallen betekent een hogere ritprijs ook een langere reistijd, dus vanuit de reiziger gezien een slechter product.

Prijsvergelijking: chip tegen strip

Voor het onderzoek betekende dit dat bovenstaande haltes tweemaal zijn opgenomen, in totaal heb ik dus 168 ritten vergeleken.

Vanaf 107 haltes, 64%, is de prijs van de reis met de ov-chipkaart duurder dan met de strippenkaart. Vanaf 12 haltes (7%) is er geen verschil, waarbij ik verschillen van 1 cent als "geen verschil" heb geteld.

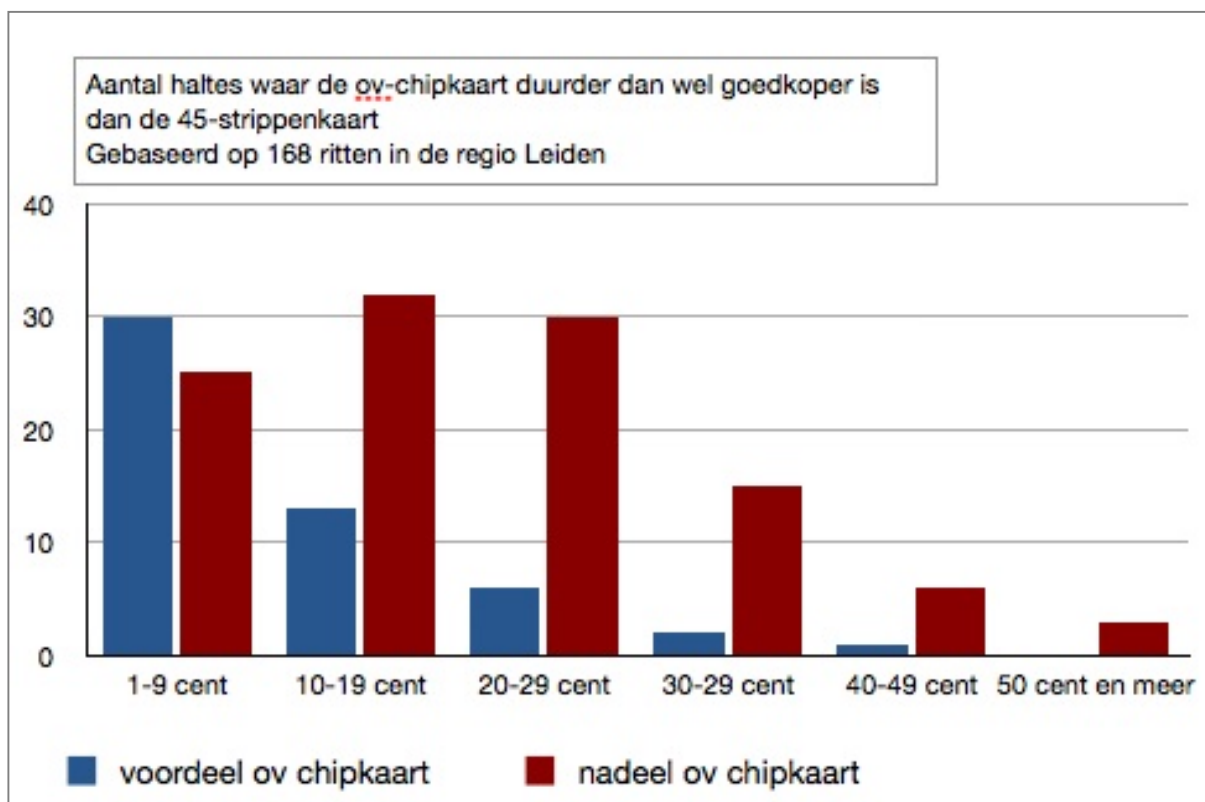
In 29% van de ritten, vanaf 49 haltes dus, is de ov-chipkaart goedkoper.

	Leiden Centraal		Breestraat	
	Aantal haltes		Aantal haltes	
OV-Chipkaart duurder	107	64%	114	68%
Gelijk	12	7%	7	4%
OV-Chipkaart goedkoper	49	29%	45	27%

Bovendien is het prijsverschil op haltes waar de chipkaart duurder is vaak groter dan bij de haltes waar de chipkaart goedkoper is: Bij de haltes waar de chipkaart duurder is loopt het verschil van 2 cent tot 54 cent (56,3% van de ritprijs). Bij 54 haltes is de chipkaart 20 cent of meer duurder (ritten naar Leiden Centraal).

Bij haltes waar de ov-chipkaart voordeliger is loopt het verschil van 2 cent (2,1%) tot 41 cent (28,5% van de ritprijs per strippenkaart). Bij 9 haltes is het voordeel 20 cent of groter.

Onderstaand diagram geeft een overzicht van de prijsverschillen.

Als een reiziger vanaf elk van de 168 haltes éénmaal een reis van Leiden Centraal naar die halte zou maken, dan is die reiziger met de ov-chipkaart € 16,50 duurder uit dan met de strippenkaart. Dat is 8,3 % duurder. De andere kant op, dus met reizen naar Centraal valt het overigens ongunstiger uit: dan is de chipkaart ruim € 19,20 (ruim 9,5%) duurder.

De reizen van en naar de Breestraat laten hetzelfde patroon zien: dan is over 168 reizen de chipkaart € 16,35 duurder dan de strippenkaart, vanaf de Breestraat komt daar nog ruim 2 euro bij. Voor de 30 haltes die niet zijn geselecteerd zal de verhouding ongeveer hetzelfde liggen.

Conclusie: de ov-chipkaart is voor 2/3 van de haltes duurder dan de strippenkaart, het totale pakket is minimaal 8,5% duurder.

Mysterie Merenwijk

Bovenaand beeld is nog te gunstig voor de ov-chipkaart. De Merenwijk kon ik namelijk niet meenemen. De 7 haltes in de Merenwijk worden bediend door lijn 45, en die is niet van Connexxion zoals de andere buslijnen in Leiden, maar van Veolia. Noch de website, noch de klantenservice van Veolia Haaglanden, noch 9292ov, noch het hoofdkantoor van Veolia Nederland konden mij vertellen wat en rit van een halte in de Merenwijk naar Leiden Centraal gaat kosten. Opstaptarief en kilometerprijs zijn bekend, maar er bleek nergens een tabel voorhanden met de afstanden van halte tot halte. Dus werkelijk niemand kan vertellen wat een rit vanaf de Merenwijk de reiziger zal gaan kosten.

Maar het is zeker dat voor alle haltes in de Merenwijk de ov-chipkaart duurder is dan de strippenkaart. Bij de halte Groenordhallen is de prijs van chip en strip namelijk al gelijk, en voor grotere afstanden binnen dezelfde zone is de chip dan altijd duurder. Te meer daar de kilometerprijs van Veolia-lijn 45 (en ook van 43) hoger is dan die van de andere buslijnen in Leiden: 12,6 cent tegen 11 cent.

Conclusie: Merenwijk is dus slechter af met de ov-chipkaart.

Passagiers verdelen: Lijn 11

De conclusies over de 168 ritten geven natuurlijk een behoorlijke indicatie, voor complete zekerheid zou je gegevens van de in- en uitstappers per halte moeten hebben. Voor één lijn in Leiden kan ik daar een behoorlijke schatting van maken: Lijn 11 van mijn eigen wijk Stevenshof naar Leiden Centraal en daarna naar Leiderdorp. Hieronder de tabel met haltes en prijzen.

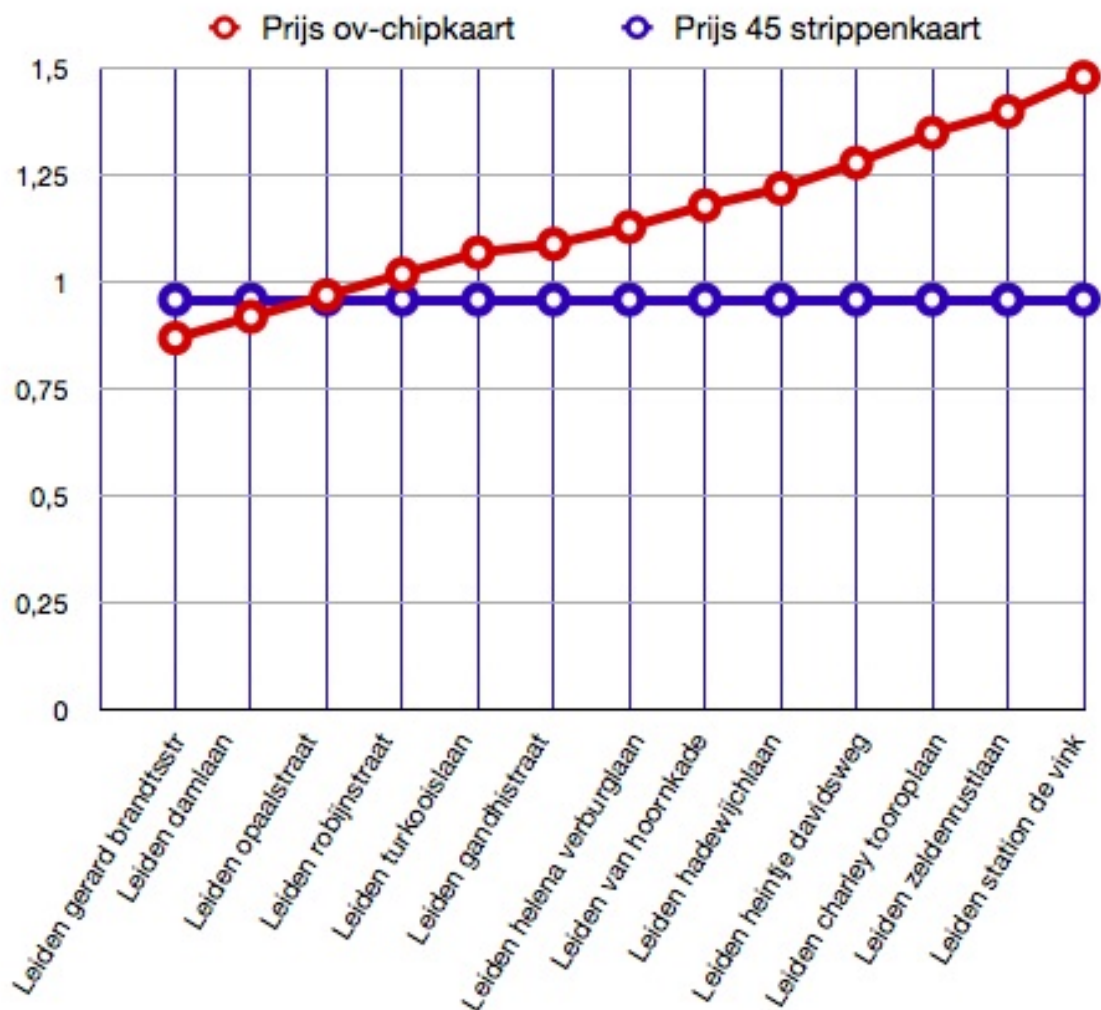
	Ov-chip	45 strippen- kaart	Verschil
Lijn 11: van Leiden Centraal naar De Vink			
Leiden gerard brandtsstr	0,87	0,96	0,09
Leiden damlaan	0,92	0,96	0,04
Leiden opaalstraat	0,97	0,96	-0,01
Leiden robijnstraat	1,02	0,96	-0,06
Leiden turkooislaan	1,07	0,96	-0,11
Leiden gandhistraat	1,09	0,96	-0,13
Leiden helena verburglaan	1,13	0,96	-0,17
Leiden van hoornkade	1,18	0,96	-0,22
Leiden hadewijchlaan	1,22	0,96	-0,26
Leiden heintje davidsweg	1,28	0,96	-0,32
Leiden charley tooroplaan	1,35	0,96	-0,39
Leiden zeldenrustlaan	1,4	0,96	-0,44
Leiden station de vink	1,48	0,96	-0,52
Lijn 11: Van Leiden Centraal naar Leiderdorp			
Leiden steenstraat	0,8	0,96	0,16
Leiden breestraat	0,89	0,96	0,07
Leiden koorevaarstraat	0,95	0,96	0,01
Leiden leliestraat	1,01	0,96	-0,05
Leiden station lammenschans	1,07	0,96	-0,11
Leiden Lorentzkade	1,14	0,96	-0,18
Leiden Moddermanstraat	1,19	0,96	-0,23
Leiden burggravenlaan	1,27	0,96	-0,31
Leiden meerburgerkade	1,35	0,96	-0,39
Leiden leiderdorpsbrug	1,39	0,96	-0,43
Leiderdorp vd valk boumanweg	1,48	1,44	-0,04

Leiderdorp van Poelgeestlaan	1,54	1,44	-0,1
Leiderdorp van de Marckstraat	1,57	1,44	-0,13
Leiderdorp Vogellaan	1,62	1,44	-0,18
Leiderdorp Vronkenlaan	1,65	1,44	-0,21
Leiderdorp winkelhof	1,69	1,44	-0,25
Leiderdorp Klaprooskamp	1,76	1,44	-0,32
Leiderdorp Dragontuin	1,8	1,44	-0,36
Leiderdorp rijnland ziekenhuis	1,88	1,44	-0,44

(positief verschil: de chipkaart is voordeliger; negatief verschil: de strippenkaart is voordeliger)

Het omslagpunt richting Stevenshof ligt bij de Opaalstraat, voor alle verder weg gelegen haltes is de ov-chip duurder. In de andere richting ligt het omslagpunt bij de Korevaarstraat: verder weg is de ov-chip duurder. Zelfs na de overgang naar de volgende zone Leiderdorp blijft de chip duurder. In de praktijk stapt ongeveer een derde van de reizigers vanaf Centraal Station uit bij de Opaalstraat, eenderde stapt uit tussen Opaalstraat en Helena Verburgstraat, een enkeling bij Damlaan en Brandstraat en de rest verderop in de Stevenshof. Als we op deze basis 100 reizigers over de haltes verdelen en alle voor- en nadelen bij elkaar optellen, dan blijkt dat deze 100 reizigers, als ze met de ov-chipkaart reizen, € 12,46 duurder uit zijn dan als ze de strippenkaart gebruiken. Daarmee zijn ze 13% duurder uit (op een totale reissom van € 96).

Kostenvergelijking strippenkaart - ov-chipkaart Leiden lijn 11: Centraal Station-Stevenshof v.v.

De andere kant op is de Breestraat de drukste halte. Als we daar de helft van de reizigers uit laten stappen (wat erg veel is) en de rest van de reizigers gelijkmatig over de haltes verdelen, dat zijn die 100 reizigers samen € 4,36 duurder uit. Dat is relatief minder (een kleine 4%) maar nog steeds is de ov-chipkaart duurder. Bovendien is er geen rekening gehouden met reizigers die vanuit Stevenshof en Mors verder reizen dan Centraal Station, en de balans dus nog verder ten nadele van de chipkaart doen doorslaan.

Conclusie: ook rekening houden met de aantallen reizigers valt de ov-chipkaart duidelijk duurder uit dan de strippenkaart.

Welke wijken zijn beter af?

De verzamelde gegevens maken het mogelijk een betrouwbare kaart te maken die laat zien welke wijken in Leiden en de regio beter af zijn met de ov-chipkaart, en welke slechter af zijn. Dat kan, omdat het grootste deel van de reizigers van en naar centrum en station reist.

Voor en rit naar Leiden Centraal Station zijn alleen reizigers vanuit Leiden Centrum, de Leidse Hout, de Lage Mors en een deel van het universiteitsterrein goedkoper uit. Dit met de aantekening dat het voor een deel om hele korte stukjes gaat die de reiziger doorgaans zal lopen, zoals Centraal Station-Steenstraat.

Reizigers van en naar de Hoge Mors, Stevenshof, Zuidwest, de Burgemeesterswijk, de Kooij, Roomburg, Waardeiland, de Merenwijk en Poelgeest zijn duurder uit.

In Oegstgeest zijn de meeste reizigers goedkoper uit voor een rit naar het station, al zijn de bewoners van Haaswijk wel duurder uit. Ook voor bewoners van Rijnsburg is de chipkaart voordeliger.

Zoeterwoude, zowel dorp als Rijndijk, is daarentegen slechter af met de chipkaart.

In Voorschoten ligt de grens ongeveer bij de Bachlaan en halte Centrum: reizigers van en naar Adegeest en Noord-Hofland zijn voordeliger uit met de chipkaart, vanuit de andere wijken, zoals Starrenburg, Bloemenwijk en Bijdorp is de chipkaart duurder.

Reizigers in Leiderdorp moeten heel goed opletten welke bus ze nemen: met lijn 11, 12, 13 en 14 is de rit met ov-chip bijna overal flink duurder dan de strippenkaart, met lijn 39 en 48 zijn de reizigers vanaf Winkelhof en Buitenhof met de chipkaart goedkoper uit. Vanaf het Rijnland Ziekenhuis, Binnenhof, Kerkwijk en Oranjewijk is de chipkaart altijd duurder.

[pm kaartje Leiden e.o]

Voor ritten van en naar de Breestraat treden er slechts beperkte verschuivingen op: voor de Leidse Hout, de Lage Mors en een deel van Oegstgeest en Rijnsburg wordt dan de ov-chipkaart duurder, voor de Professorenwijk en een deel van Zoeterwoude wordt de chipkaart goedkoper.

Vergelijken van de voor- en nadelen van beide ritten levert op dat voor 51 van de 168 haltes de 2 reizen met de ov-chipkaart een positief saldo opleveren, dat het voor 2 haltes geen verschil maakt en dat voor de overige 115 haltes (68%) reizen met de chipkaart per saldo duurder is dan met de strippenkaart.

Het zou nog nuttig zijn bovenstaande informatie te koppelen aan de inwonersaantallen per wijk. Dat is nog niet gebeurd, maar een blik op de kaart levert sterke aanwijzingen op voor de stelling dat de ov-chipkaart voor de meerderheid inwoners van de regio Leiden duurder gaat uitpakken dan de strippenkaart. En soms flink duurder, bijvoorbeeld voor de Stevenshof, voor de omgeving van het Rijnland Ziekenhuis, voor Roombrug en -waarschijnlijk- ook voor de Merenwijk.

Conclusies

Er is systematisch gekeken hoe de ov-chipkaart uitpakt voor de reiskosten in de regio Leiden. Hiervoor zijn 168 haltes vergeleken op reiskosten met ov-chipkaart en strippenkaart naar Leiden Centraal Station en Leiden Breestraat, twee van de belangrijkste bestemmingen in de regio.

- Voor de reizigers betekent de ov-chipkaart gemiddeld genomen een prijsverhoging ten opzichte van de strippenkaart. Weliswaar wordt de reis in sommige gevallen goedkoper en in andere gevallen duurder, maar er is zeker geen sprake van evenwicht: voor het totale pakket aan reizen betekent de ov-chipkaart 8 a 10% extra reiskosten. In 2010 lijkt dit verschil nog iets groter te zijn geworden.
- Het aantal reizigers dat meer gaat betalen is ook duidelijk groter dan het aantal reizigers dat minder gaat betalen. Verschillende vergelijkingsmethoden laten zien dat 2 van de 3 reizigers met de chipkaart duurder uit zijn.

- Bij 14% van de ritten is de ov-chipkaart meer dan 30 cent duurder dan de strippenkaart, met als maximum 66 cent. Een voordeel ten gunste van de ov-chip van tenminste 30 cent is te vinden bij een kleine 2% van de ritten.
- Bij bijna 1 op de 5 haltes betaalt de reiziger voor een reis naar dezelfde bestemming een verschillend tarief. Voor een rit naar eenzelfde bestemming betaal je soms 20 tot 30% meer afhankelijk van welke buslijn voorrijdt. Omdat langere rijtijden een hoger tarief opleveren betekent dat voor de reiziger: meer betalen voor slechtere dienstverlening.
- Zelfs een rit vanaf eenzelfde vertrekpunt naar eenzelfde aankomshalte volgens exact dezelfde route kan een prijsverschil opleveren voor de reiziger. Dit komt doordat Connexxion en Veolia een verschillend kilometertarief hanteren.
- Het effect voor de reiziger is deelname aan een loterij: je maakt een busrit en moet maar afwachten wat je gaat betalen.
- Een aantal wijken, zoals Stevenshof, omgeving Rijnland ziekenhuis, Roomburg en waarschijnlijk ook Merenwijk wordt geconfronteerd met wel heel stevige tariefsverhogingen vanaf 20%.
- Het is erg lastig om informatie te vinden over de ritprijs van een specifieke rit. Het is voor een reiziger zonder goede kennis van het systeem eigenlijk niet mogelijk om vooraf te weten te komen hoe duur een busrit wordt. Voor sommige lijnen, zoals lijn 45 en 43 van Veolia, is het zelfs onmogelijk om vooraf informatie te krijgen over de ritprijs.

Bovenstaande bevindingen zijn uitgezocht voor de regio Leiden. Uiteraard zal de situatie per regio verschillen, maar ik vermoed dat de uitkomsten zullen overeenkomen met veel regio's met een middelgrote stad als centrum.

Otto Cox, 20-12-2009
coxhaak@xs4all.nl

[Niet opgenomen: bijlage: excel-tabel 168 haltes]

[Niet opgenomen: artikeltje over problemen bij vinden tarieven]